

עֵט וְאֵתִיקָה

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 6 ■ אייר תש"ן ■ מאי 1990

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין. ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
המערכת: בית הפרקליט, דניאל פריש 10 תל-אביב, 64731, טל 5-219104-03.

חברה יקרה,

לצד עבודתה השוטפת של ועדת האתיקה בתחומים המוכרים של מתן חוות-דעת ובדיקת התנהגותם של החברים במישור האתי, קיים אפיק נוסף, שאולי אינו מוכר לרבים, ועליו ברצוני לייחד הפעם את הדיבור. כוונתי לעיסוקה של הוועדה בהפנייה ובהכוונה של סכסוכים על רקע מקצועי, לבוררות.

אפיק זה של עבודת הוועדה הלך וצבר תאוצה בעיקר בקדנציה האחרונה, כאשר מדי חודש מעבירה הוועדה להכרעת בורר - בדרך כלל דן יחיד - עשרות סכסוכים ומחלוקות המגיעים לשולחנה. לעתים המדובר במישור שבין עו"ד ללקוחו, כגון סכסוכים בגין שכר-טירחה או טיפול מקצועי בלתי מספק, ולעתים סכסוכים שבין החברים לבין עצמם, כגון בין שותפים במשרד, בין עו"ד שכיר למעבידו, בין צדדים יריבים במשפט וכיו"ב.

התוצאה היא, שבמקום סכסוכים ומחלוקות אלה ימצאו דרכם למערכת בתי המשפט הרגילים ויכבידו עוד יותר על העומס הנוכחי, הם באים על פתרוןם בדרך מהירה ונוחה, משוחררת מכבלים פרוצדוראליים ולשביעות רצון כל הצדדים. למותר לציין, כי במקרים המצדיקים זאת, כאשר היקף הסכסוך או הסכום השנוי במחלוקת קטן - עושים הבוררים את עבודתם בהתנדבות ושלא על מנת לקבל פרס.

זהו, אם כן, מישור נוסף שבו תורמת ועדת האתיקה תרומה חשובה הן לחיי המקצוע והן להקלת העומס על בתי-המשפט.

בברכה,

עמוס נצר, עו"ד

יו"ר ועדת האתיקה

תש"ן - 1990

מה משמעות הביטוי

"עבירה שיש עמה קלון" לצורך השעיית עורך דין?

כידוע, לא הגדיר המחוקק מהו "עבירה שיש עמה קלון", וביטוי זה פורש ומולא תוכן על ידי הפסיקה בלבד. הפרשנות של ביטוי זה עמדה במרכזו של הערעור שנדון בבית הדין המשמעתי הארצי של הלשכה, בתיק בדי"א 40/88.

העובדות: המערער, בעל רישון עורך דין, הורשע בבהמ"ש המחוזי בת"א בעשר עבירות על חוק הפיקוח על המטבע תשל"ח-1978, ובהן החזקת מט"ח ללא היתר, העברת מט"ח ללא היתר וסחר במט"ח בניגוד לחוק. בעקבות הרשעה ובהסתמך על הוראת סעיף 2(178) לחוק הלשכה, הגיש הוועד המחוזי של הלשכה בתל-אביב בקשה לביה"ד המשמעתי המחוזי להשעות זמנית את המערער מלעסוק בעריכת דין וזאת עד להכרעה סופית בכסך הדין המרשיע.

ביה"ד המשמעתי מצא כי בנסיבות העניין היה

המונח "עבירה שיש עמה קלון" הינו בעל משמעות רבה במישור הדין המשמעתי של עורכי הדין. על-פי סעיף 78 (ב) ו-1(ג) לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א-1961, עורך דין שהוגש נגדו כתב אישום או שהורשע בבית-משפט או בית-דין צבאי בשל עבירה פלילית, "ירשאי בית דין משמעתי מחוזי, על פי בקשת קובל ואם מצא שבנסיבות העניין היה בעבירה משום קלון, להשעותו זמנית מלעסוק במקצועו עד להכרעה סופית בעניינו..."

הכללת פרטים בלתי בדוקים בבקשות במעמד צד אחד המוגשות על ידי עורכי דין

נשיא בית המשפט המחוזי בתי"א, כבי השופט ד"ר אליהו וינוגרד, פנה במכתב ליו"ר ועדת האתיקה במחוז ת"א, עו"ד עמוס נצר, ובו הוא מתריע על "תופעה מדאיגה, החוזרת ונשנית מדי פעם, שעורכי דין אינם מקפידים בפרטים חשובים בעניינים המובאים להכרעה אקס-פרטה על ידי ביהמ"ש. למשל, כאשר בבקשה לדחיית דיון נאמר לביהמ"ש כי נתקבלה הסכמת הצד שכנגד, כשזו לא נתקבלה".

מוסיף השופט וינוגרד: "כל מקרה כזה פוגע באמינות לא רק של עורך הדין נשוא העניין, אלא של כלל עורכי הדין. לאן נגיע אם לא נוכל לסמוך בלי שום חשש על הודעות הנמסרות בלתי המשפט על ידי עורכי הדין?"

חברים, לתשומת לבכם:

אימתי חייב עו"ד

ששימש כעד לעריכת צוואה ליתן תצהיר לקיומה?

בעקבות הפרסום ב"עט ואתיקה" מס' 4 בעניין זה, פנו חברים רבים לוועדת האתיקה בבקשה להבהרות בעניין מתן תצהיר על ידי עו"ד אשר היה עד לצוואה.

לאור זאת אנו חוזרים ומפרטים את עמדת הוועדה והבהרותיה לסוגייה זו.

א. תקנה 304 (ב) לתקנות סדה"א תשמ"ד-1984 קובעת, כי: "בבדיקת אמינות הצוואה רשאי בית המשפט או הרשם לבדוק תצהירי העדים שחתמו על הצוואה או על זכרון הדברים, ורשאי הוא להזמין את העדים ולחקרם".

ב. על פי נוהל שהשתרש היטב, לפחות בביהמ"ש המחוזי בתי"א, נהוג להגיש תצהיר מטעם עדי הצוואה (או לפחות מטעם אחד מהם) מראש ועוד לפני שמוצאת בעניין זה דרישה ספציפית מאת ביהמ"ש.

לא אחת משמשים עורכי דין כעדים לצוואה, וכתוצאה מכך הם עומדים בפני סיטואציה בה הם מתבקשים לחתום על תצהיר כאמור ולעיתים גם להעיד בביהמ"ש בקשר לעניין. כידוע, אין כללי האתיקה של הלישכה "מעודדים" כריכה של ייצוג ועדות כאחד ומכאן השאלה נשוא הדין.

בעירות בהן הורשע המערער משום קלון, ועל כן החליט להשעות את המערער זמנית מלעסוק במקצועו כעורך דין.

בערעור טען המערער כי עבירות המט"ח שבהן הורשע אין בהן משום קלון וזאת בהסתמך על דברי השופט חיים כהן בעש"מ 6/77 יהושע מורחי נ' מדינת ישראל (פד"י ל"א (3), 265):

"... עבירה שדינה כופר כסף על-פי שיקול דעת רשות מינהלית, עבירה היא שמטבע ברייתה אין עימה קלון, בין אם הומרה בכופר כסף ובין אם לאו. לטענת המערער, סעיף 15 לחוק הפיקוח על המטבע מקנה למפקח סמכות להמיר את העבירות שבהן הורשע בכופר כסף, ואף לתת היתר לאחר מעשה לפעולות אשר ללא היתר היו בלתי חוקיות.

החלטת בית הדין הארצי: לאחר ניתוח פס"ד מורחי הנ"ל, השוואתו עם פסיקה מאוחרת יותר וסקיית ההלכות המרכזיות בסוגיה זו, אוסר בית הדין (בהרכב: עו"ד אוריאל גורני - אב"ד; עו"ד צבי א. פומרק ועו"ד ראובן הל):

"אנו סבורים שניתן לאבחן את המקרה שלפנינו מן ההלכה שנקבעה בפס"ד מורחי. שם מדובר בעבירה אשר הקלון הינו יסוד מיסודותיה ואילו בחוק לשכת עורכי הדין מדובר על הרשעה סתם ואת נסיבות ה"שיקלון" צריך לקבוע בית הדין המשמעותי... אנו סבורים כי משהורשע עורך דין בעבירה כלשהי ומוגשת על ידי לשכת עורכי הדין בקשה להשעיה זמנית לפי ס' 78(ב) לחוק לשכת עורכי-הדין, בית הדין המשמעותי הוא שצריך לפסוק אם בנסיבות העניין היה או לא היה בעבירה משום קלון. אין, לדעתנו, לקבוע קריטריונים ברורים או נוקשים בסוגיה וראינו שגם בתי המשפט לא הצליחו בכך.

משדחינו את הטענה המשפטית של המערער, עלינו להפעיל את שיקול הדעת כמוצות המחוקק בס' 78(ב) לחוק לשכת עורכי-הדין ולתת את הדעת האם בנסיבות העבירה במקרה הנדון, יש משום קלון. אנו סבורים כי רמת המוסר הנדרשת מן המקצוע של עורך-דין היא מן הגבוהות ועלינו להחמיר עם עצמנו. נציין שאף בהכרעת הדין של בית המשפט המחוזי, נקבע שהעבירות בוצעו בנסיבות מחמירות.

"אין אנו קובעים כי כל עבירת מטבע, אם היא מבוצעת על ידי עורך-דין, יש בנסיבותיה משום קלון. אנו סבורים, בעקבות הסיפא בדברי כבי השופט ברק בבג"צ 251/88 עודה נ' ראש המועצה המקומית גלגוליה (פד"י מ"ב(4), 837, 839) כי צרכי המקצוע ורמתו המוסרית של מקצוע עריכת-הדין, מחייבים את המסקנה כי בנסיבות העבירות בהן הורשע המערער, יש ויש משום קלון.

עמדת ועדת האתיקה היא כדלקמן:

א. במקום בו יצא צו מפורש מטעם ביהמ"ש והקורא ליתן תצהיר או מזמן לעדות, חייב עוה"ד לנהוג כפי העולה מן האמור באותו צו, דהיינו ליתן תצהיר וכן להופיע ולהעיד כפי העניין.

ב. במקום בו לא הוצא צו כאמור, אך קיימת ראייה לכך, שביהמ"ש מסרב להזקק לבקשה למתן צו לקיום הצוואה מבלעדי התצהיר, הרי:-

(1) אם שימש עוה"ד "העד" גם כיועצו המשפטי ו/או עורך הצוואה של המנוח, כי אז תחול עליו החובה ליתן תצהיר כאמור.

(2) אם שימש עוה"ד כעד לצוואה גרידא, לא תחול עליו חובה כאמור.

ג. אם לא קיימת ראייה כאמור בסעיף קטן ב' - אין חובה ליתן תצהיר (אך קיימת כמוכן החובה לצייט לצווי ביהמ"ש).

המקצוע. על כן, מדיניות הוועדה היא שלא לתת כל היתרים לשימוש חורג במשרדי עורכי דין ולפרש את החוק ככתבו וככוחו.

עו"ד - לקוח

עו"ד אינו רשאי למנוע

פגישה בין לקוחו לצד שכנגד ולהתנגד לפשרה ביניהם

העובדות: נתבע במשפט אזרחי, המיוצג על ידי עו"ד, פנה ביוזמתו ישירות לתובע, המיוצג אף הוא על ידי עו"ד - על מנת לדון עמו בפשרה. קודם לכן, התנגד בי"כ התובע להצעות הפשרה שהועברה אליו מטעם בי"כ הנתבע ואף סירב להעבירה לידיעת מרשו.

בפנייה לוועדת האתיקה שואל הפונה: האם לאחר שהתובע והנתבע הגיעו ביניהם, ישירות, לידי הסכם פשרה, רשאי בי"כ התובע למנוע את קבלתו?

חוות דעת הוועדה: כללי האתיקה אינם חלים על לקוחותיהם של עורכי הדין, והם רשאים להפגש ביניהם ככל שירצו ואף לסיים מחלוקות שבניהם. בהיות עורך הדין שליחו של לקוחו, אין הוא יכול להתנגד לפשרה בין לקוחו לבין הצד-שכנגד ועליו לסייע לביצועה.

עם זאת, מן הראוי שעורך הדין יפנה את תשומת לב לקוחו להיבט של שכר-הטירחה בעניין זה.

התפעה

עו"ד לא יעכב בידי

מסמכי בי-דין שנלקחו

לביצוע מסירה אישית

ועדת האתיקה נדרשת באחרונה לתופעה חמורה, לפיה עורכי דין המופיעים בבתי המשפט, ובמיוחד בענייני מעמד אישי, מקבלים, לפי בקשתם, מן המזכירות מסמכי בי-דין לצורך ביצוע מסירות אישיות לצד-שכנגד, אך מעכבים בידיהם את המסמכים כמעט עד ל"דקה ה-90". זאת, כדי להכביד על הצד-שכנגד, להפתיעו ולא לאפשר לו להכין כראוי את ענייניו בקשר לאותו דיון משפטי. לעתים נמסרים המסמכים במסגרת הזמן שקצב בית המשפט, אך ללא הנספחים לכתב הטענות העיקרי, וגם זאת כדי להכביד על הצד שכנגד ולא לצד "לרדוף" אחרי הנספחים, על מנת שיוכל להכין כראוי את תגובתו.

ועדת האתיקה מדגישה, כי התנהגות זו אינה עולה בקנה אחד לא עם מעמדו של עורך הדין כקצין

עו"ד ומשרדו

שימוש - אפילו חלקי -

במשרד עו"ד למטרה זרה -

מהווה עבירת משמעת

סעיף 4 לכללי האתיקה המקצועית התשמי"ו-1986, העוסק בייחוד משרדו של עורך הדין, קובע כדלקמן:

(א) משרדו של עורך דין, לרבות חדר ההסתנה וחדר המזכירות וכל חלק אחר ממנו, לא ישמש כל מטרה זולת עבודתו המקצועית של עורך הדין.

(ב) אין בהוראות סעיף קטן (א) כדי לאסור על עורך הדין - (1) להרשות שמשרדו ישמש משרד רשום של תאגיד שהוא יועצו המשפטי;

(2) לייחד חלק מדיח מטרוי למשרדו;

(3) לפעול כמשרדו בענייני ציבור.

על-אף לשונן הברורה של הסעיף, נראה כי אין משמעותו ברורה לכל. לא מכבר נדרשה ועדת האתיקה לפנייתו של חבר אשר ביקש היתר מן הוועדה לאפשר לקרובת-משפחתו, פסיכולוגית במקצועה, להשתמש באחד מחדרי משרדו לקבלת לקוחותיה, פעם או פעמיים בשבוע. "לי הדבר אינו מפריע ולעומת זאת יש בו כדי לעזור לקרובת משפחתי", כתב עורך הדין בפנייתו.

ועדת האתיקה, שדנה בפנייה זו, נאלצה לסרב לבקשה. הוועדה מציינת, כי חוק לשכת עורכי הדין תשכ"א 1961 שם קץ, עם חקיקתו, לתופעה שהיתה קיימת בעבר, לפיה חלקו עורכי דין את משרדיהם עם בעלי מקצועות חופשיים אחרים. מטרת האיסור בחוק היתה למנוע תחרות בלתי הוגנת ופגיעה בכבוד

בית-המשפט, שבמסגרתו עליו למסור לתעודתם את המסמכים שהופקדו בידיו במהירות סבירה וכדן, ולא עם חובת עורך הדין לשמור על ההגנות ועל כבוד המקצוע, כמתחייב מכללי האתיקה המקצועית.

הוועדה מודיעה כי תלונות על התנהגות כאמור עליו יטופלו בחומרה והיא תמצה את ההליכים המשמעתיים נגד האשמים.

תזכורת

שכ"ט באחוזים ייגבה

מהסכום שנפסק ע"י בהמ"ש ללא החזר הוצאות ושכ"ט

בעקבות פניות מהציבור הרחב, ועדת האתיקה רואה לנכון לשוב ולהזכיר לציבור החברים, כי בכל מקרה שעורך דין עורך הסכם עם לקוח על שכר טירחה באחוזים - ייגבה שכר הטירחה מהסכום שנפסק על ידי בית המשפט, בתוספת ריבית בלבד, מבלי להכליל את הסכום שקבע בית המשפט כהחזר הוצאות ושכר טירחת עו"ד לזוכה.

מעשה שהיה

נגנזה תלונו בגין פרסומת

אסורה - לאחר שהכתבה בעתון נועדה למנוע פגיעה בעוה"ד

הגבול הדק שבין פרסום מותר לפרסומת אסורה חוזר ומעסיק לא אחת את ועדת האתיקה. בין הכתבות הרבות המתפרסמות בעתונות על עורכי דין, יש, לצערנו, כאלה שבהן ניכר בבירור שיתוף הפעולה מצד עורך הדין, אם כייזום הכתבה ואם במתן האינפורמציה לתעונאי, בנסיבות ההופכות את תוכן הכתבה לפרסומת אסורה, בניגוד לסעיף 55 לחוק לשכת עורכי הדין.

במקרים כאלה, נאלצת ועדת האתיקה לבקש את תגובת עורך הדין "גיבור" הכתבה ולשקול פתיחת הליכים משמעתיים נגדו. בדרך כלל, במקרים בהם מתרשמת הוועדה כי עורך הדין נתן ידו לפרסום הכתבה עליו בעתון, באופן שאינו מותר על-פי הכללים, מוגשת נגדו קובלנה לבית-הדין המשמעת.

לא מכבר סטתה ועדת האתיקה מנוהל זה, לאחר ששוכנעה כי המדובר במקרה שנסיונותיו יוצאות דופן.

תחילתה של הפרשה בכתבה שפורסמה באחד מעתוני הצהריים ואשר עסקה בעורך דין המרבה להופיע כסניגור במשפטים פליליים. בכתבה פורסמו תמונתו של עורך הדין, וכן ציטוטים מדבריו בתשובה לשאלות העתונאי, בעניינים הקשורים בטיפולו המקצועי של עורך הדין באחד מלקוחותיו.

בתגובה לפניית ועדת האתיקה, לא הכחיש עורך הדין כי אכן שיתף פעולה עם העתונאי ומסר לו פרטים בנוגע לטיפולו המקצועי באתו לקוח, ברם, לטענתו, נעשה הדבר כדי למנוע פגיעה אפשרית בו ובבני משפחתו, בנסיבות שבהן היו הם נתונים לסכנת נפשות. הכיכד?

עורך הדין סיפר כי ייצג קבוצה של חשודים בניסיון לרצח. כחודש לאחר שחלל לייצגם התברר כי אחד מהם הסכים כבר התחילת החקירה לשותף פעולה עם המשטרה ולהפליל את חבריו, מבלי ליידע בכך את פרקליטו. חשוד זה אף קיבל מעמד של עד-מדינה ועמד להופיע מטעם התביעה כעד נגד חבריו. עובדה זו פורסמה בכלי התקשורת בהבלטה רבה, תוך ציון העובדה שהחשוד מיוצג כל הזמן על ידי עוה"ד שבו מדובר, ומבלי לציין כי הפרקליט לא היה מודע כלל להפיכתו של לקוחו לעד מדינה.

"מייד כשנודעה לי עובדה זו, התפטרתי מהייצוג", כותב עוה"ד לוועדת האתיקה, "אבל במושגי העולם התחתון, העובדה שהחשוד שלך הפך עד-מדינה, מתפרשת כימכירתו הלקוח, מעילה באמון ושיתוף פעולה עם המשטרה. לאחר פרסום הכתבה בעתון הושמעו לגבי רמזים שונים באכו-ככיר ובמקומות אחרים, שמהם השתמע כאילו שיתפתי פעולה עם המשטרה בנדון. למותר לציין, כי נמצאתי במצב מביך ביותר, תוך סכנת נפשות לגבי ולבני משפחתי".

על רקע זה, כאשר כעבור מספר ימים פנה אל עוה"ד תעונאי וביקש לכתוב על הפרשה כולה, נאות עוה"ד לשתף עמו פעולה. "היתה זו הזדמנות מבחינתי להגיב על השמועות ולהציג את הדברים כהווייתם, דהיינו: שלא מעלתי באמונו של הלקוח ולא שיתפתי פעולה עם המשטרה. אני מקווה שחברי הוועדה יבינו את המצב העדין שאליו נקלעתי ואת העובדה שהדין שפורסם לא רק שלא היווה לגבי פרסומת, אלא היפוכו של דבר: הוצגתי כפרקליט שהמשטרה "סידרה" אותו ואולי אפילו נכשל במילוי תפקידו בתום-לב", מסיים עורך הדין את תגובתו לוועדת האתיקה.

ואכן, חברי הוועדה הבינו גם הבינו. התלונו, שבנסיבות אחרות היתה הופכת לקובלנה משמעתית, נשלחה לגניזה.